

3. Voloshyn v. Ukraine : Judgment of the European Court of Human Rights of 10 October 2013 (Application no. 15853/08). URL : <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126631> (дата звернення: 23.11.2022).

Насінник Микола Миколайович

аспірант кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПИТАНЬ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

1 липня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 22 листопада 2018 року, згідно якого було внесено суттєві зміни до КПК України, серед яких були й аспекти стосовно провадження про кримінальні проступки.

КПК України встановлює порядок спрощеного провадження щодо кримінальних проступків (ст.381 КПК України) [1], головною метою якого є економія матеріальних затрат держави, часових затрат суду та учасників кримінального провадження, а так само підвищення оперативності розгляду проваджень. Разом з тим, варто пам'ятати, що швидше – немає значити гірше, а тому питання доказів та їх допустимості має одне з найважливіших питань провадження та запорукою справедливого рішення.

Доказами вважаються ті факти, на основі яких встановлюється кримінальний проступок чи злочин або його відсутність, винуватість або невинуватість тієї чи іншої особи в його вчиненні та інші обставини справи, від яких залежить ступінь відповідальності цієї особи.

Набранням чинності 01.07.2020 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» були внесені корективи у перелік

процесуальних джерел доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки.

Ст. 84 КПК України закріплює, що доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому законом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів [2].

Поряд з цим передбачено ст. 298¹ КПК України, згідно якої «процесуальними джерелами доказів у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, крім визначених ст. 84 КПК України, також є пояснення осіб, результати медичного освідування, висновки спеціаліста, показання технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису» [1]. Одним із критеріїв допустимості доказів є належна процедура збирання. КПК України не прописує процедуру збирання вищевказаних джерел у провадженні щодо кримінального проступку, при тому, що ці дії можуть бути проведені до внесення відомостей до ЄРДР.

Однак на практиці виникають певні складнощі в процесі реалізації зазначеного положення, які полягають у тому, що, наприклад, пояснення не є джерелом доказів у суді, а отже, взагалі не підлягають дослідженню, а усі особи, які давали пояснення, підлягають допиту. При цьому порядок дослідження результатів медичного освідування, висновку спеціаліста, а так само показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису – не регламентовано. Вбачається, що має застосовуватися аналогія дослідження звуко- і відеозаписів – для показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, та дослідження документів – для результатів медичного освідування.

Варто зазначити, що в силу стрімкого розвитку комунікацій, напливу гаджетів у повсякденне життя, їх вже нерозривний зв'язок майже з кожною дією, а той кроком,

особи, використання показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функцію фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису є вкрай необхідним та таким, що суттєво вплине на характер доказової бази щодо кримінальних правопорушень в цілому, та проступків зокрема.

Звертаючись до тлумачення норм кримінального-процесуального характеру видається, що матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні) можемо віднести до категорії «документів» як виду доказів, оскільки ч. 2 ст. 99 КПК України прямо передбачено віднесення відеозаписів до документів.

Так, згідно з ч. 1 ст. 99 КПК України [1] документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. А ч. 2 ст. 99 КПК України уточнює, що до документів, за умови наявності в них відомостей, передбачених частиною першою цієї статті, можуть належати ще 4 підвиди джерел доказів, цікавість для нас з яких становлять п. 1 та п. 3, а саме: матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі електронні), складені в порядку, передбаченому КПК України, протоколи процесуальних дій та додатки до них, а також носії інформації, на яких за допомогою технічних засобів зафіксовано процесуальні дії.

Таким чином, фактично виокремлюється 2 підвиди джерел доказів, якими може слугувати відеозапис як власне відеозапис як окреме джерело доказу та як технічні носії інформації, на які за допомогою технічних засобів (відео зйомки в нашому випадку) зафіксовано процесуальні дії, які є складовою протоколів процесуальних дій.

Окрім того, технічні прилади та засоби, що мають функції фото- та кінозйомки, відеозапису, засоби фото-, кінозйомки та відеозапису можуть використовуватися учасниками події, очевидцями або працювати в автоматичному режимі. Наприклад, мова може йти про відеореєстратор автомобіля, камер GoPro, камери спостереження

в громадських місцях чи приватних установах, будинках, «боді-камери» поліцейських тощо.

Поліція для забезпечення публічної безпеки і порядку має використовувати засоби відеозапису як в піших патрулях, так і на транспортних засобах, а відповідно й отримувати інформації із технічних засобів такого запису, які знаходяться у чужому володінні. Така практика набула свого широкого використання, наприклад, коли слідчий за відповідним запитом отримує записи з відеокamer та використовує надалі у провадженні як доказ.

У світлі вказаного, важливою подією є прийняття Верховною Радою України 15 березня 2022 року закону № 2137-IX, спрямованого на підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам. Внаслідок чого, главу 20 КПК України доповнено новою слідчою (розшуковою) дією, суть якої полягає у одержанні слідчим, прокурором від особи, яка є власником або володільцем технічних приладів або засобів, необхідних для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, копій фото- або кінозйомки, відеозапису, здійснених у публічно доступних місцях, у тому числі в автоматичному режимі, за виключенням місць, що відносяться до приватних помешкань осіб.

Аналіз нововведень дає підстави зрозуміти, що зазначена дія має проводитися на підставі постанови слідчого, прокурора, а саме копіювання здійснюється у присутності останніх самостійно особою, що є власником або володільцем відповідних приладів та засобів, або особою за участі спеціаліста. Відомості можуть бути скопійовані як на носії, які надаються слідчим, прокурором, або надані на носіях особи, що є власником приладів та засобів, що не є порушенням властивостей доказів.

Відповідно, про здійснення зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису складається протокол. Отже, фактично нововведеннями було законодавчо врегульовано досить поширені дії правоохоронців, які дотепер не мали відображення у КПК України, проте активно використовувалися на практиці. Така ситуація була очікуваною, виправданою та такою, яка відповідає викликам сьогодення. Залишається лише сподіватися, що правозастосовець при використанні

такого інструментарію не буде нехтувати обов'язковим збереженням властивостей доказів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10. № 11-12. № 13. ст.88.
2. Стахівський С. М. Теорія і практика кримінально-процесуального доказування : монографія. К. : Нац. акад. внутр. справ України, 2005. 271 с.

Тепак Святослав Ярославович

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ДОСТОВІРНОСТІ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ

Достовірність доказів як критерій їх оцінки, поряд із кримінальним процесом, використовується також в адміністративному, цивільному та господарському судочинстві. При цьому в кожному з відповідних процесуальних кодексів (КАС України, ЦПК України і ГПК України) її сутність визначається законодавцем через поняття достовірних доказів, хоча останнє сформульоване ним по-різному. Так, стаття 75 КАС України і стаття 79 ЦПК України передбачають, що достовірними є докази, на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи [1; 2]. На відміну від зазначених кодексів, стаття 78 ГПК України закріплює, що достовірними є докази, створені (отримані) за відсутності впливу, спрямованого на формування хибного уявлення про обставини справи, які мають значення для справи [3].

З огляду на відсутність у кримінальному процесуальному законі відповідної норми, у доктрині кримінального процесу неодноразово висловлювалися пропозиції, спрямовані на нормативне закріплення сутності